

**1. Om innsender av høringssvaret:
Jeg svarer på vegne av/som:**

Teologisk lærested

2. Navn: (råd, organisasjon/privatperson)

MF vitenskapelig høyskole

3. Kontaktperson: (for råd eller organisasjon) / tittel: (for privatpersoner)

EVU-leder/universitetslektor Inge Westly (MF KOM) inge.westly@mf.no

4. Spørsmål 1: Er høringsinstansen enig i at de tre gudstjenestene på skjærtorsdag, langfredag og påskenatt presenteres som en helhet?

Ja

5. Spørsmål 2: Hvilket navn er en passende samlebetegnelse på de tre gudstjenestene?

Tredagershøytiden

6. Kommentarer

Vi merker oss at «triduum» innarbeider seg lett, men støtter forslaget om tredagershøytiden som en offisiell og mer folkelig benevnelse.

7. Spørsmål 3: Er høringsinstansen enig i at det gis anledning til å ha fotvasking som liturgisk ledd på skjærtorsdag?

Ja

8. Spørsmål 4: Er høringsinstansen enig omfanget på veiledningen til fotvasking

Nei, den er for omfattende

9. Kommentarer

Vi har ikke innvendinger mot omfanget i og for seg, men sett i forhold til behovet for veiledning på andre punkter – f.eks. om avdekking av alteret – kan omfanget virke stort. Til innholdet i veiledningen mener vi den i større grad burde tydeliggjøre en forbindelse mellom fotvaskingen og kirkens diakonale engasjement – globalt og lokalt. Det kan for eksempel skje gjennom henvisning til Fasteaksjonen som del av menighetens handlinger i fastetiden. Vi er spørrende til formuleringen «menighet eller stab» i omtalen av medvirkende. Dette fordi «stab» i for stor grad kan innta rollen som «menighet» i mange av kirkens praksiser. Formuleringene man velger bør gjenspeile en refleksjon om roller – for eksempel om hvem som vasker og blir vasket. Hvordan kan man gjennom rollefordelingen fremheve gjensidigheten i relasjonene i kirken? Hvilken rolle har barna? Osv.

10. Spørsmål 5: Er høringsinstansen enig i forslaget til avdekking av alteret etter gudstjenesten?

Ja

11. Kommentarer

Avdekkingen av alteret utgjør et sterkt og talende element i dramaturgien for de tre dagene. Vi mener leddet bør løftes frem i helheten og foreslås som fast element i liturgien. Det kan være utfordringer med å betone flere særskilte liturgiske handlinger samtidig – med både fotvasking og avdekking av alter. Gjennom god planlegging og øving, mener vi likevel at dette lar seg gjennomføre. Veiledningen for avdekking av alteret bør utarbeides noe mer. Det er avgjørende for helheten at handlingen gjennomføres på en måte som uttrykker ro og ærbødighet. Handlingen bør forberedes godt med tanke på hva de enkelte involverte skal gjøre. Veiledningen bør også fremheve de mulighetene som gis når gudstjenesten legges til etter mørkets frembrudd. Det gradvis frembrytende mørke kan for eksempel symboliseres ved rekkefølgen på lysene som slukkes – alterlys, lys i koret, osv. Den kan også si noe om bruken av musikk og stillhet når menigheten beveger seg ut av kirkerommet. Veiledningen bør presisere at når det legges til rette for påskemåltid, bør denne legges før gudstjenesten på skjærtorsdag.

12. Spørsmål 6: Slutter høringsinstansen seg til liturgi for skjærtorsdag som helhet?

Nei

13. Kommentarer

Hovedinntrykket av forslaget til liturgi for skjærtorsdag er positivt. Vi har imidlertid noen merknader til forbønnen i pkt. 18. Den korte formen på bønnene og bredden av teologiske motiv har mye godt for seg. Likevel mener vi bønnene generelt krever en grundig språklig og teologisk gjennomgang. Vi kan tydeliggjøre med noen eksempler: • Henvisning til ulike motiv fra Joh 13-17 fungerer godt på en skjærtorsdag, men det synes mer uklart hvordan de narrative elementene er ment å fungere i rammen av bønnene. Er det Gud som skal minnes om disse motivene, slik introduksjonen til første bønn tilsier? Eller er disse leddene en egentlig henvendt til menigheten? Vi mener teksten blir bedre om det siste alternativet gjøres mer tydelig – dvs. ved at motiver fra «denne natten» fremstilles som en foranledning for den bønne som rettes til Gud. Den første bønne kunne i så fall omformuleres i denne retningen: «I denne natt, da (vi minnes om at) Jesus ble forrådt og vasket disiplenes føtter, ber vi deg Gud: osv.» • Gjennom motivene som trekkes frem, tolkes Jesu død både forsonende, solidarisk og forbilledlig. Slik bønnene er formulert nå, legges vekten særlig på de to siste. Samtidig legger bønnene vekt på motiv som handler om å søke «kraft» og «styrke», særlig med tanke på kirkens oppgaver med å «tjene» og «forkynne». Sårbar gruppe adresseres i femte bønn som «dem», mens fjerde bønn snakker om «alle som er ensomme osv.» Med dette tegnes et implisitt bilde av en oppgave-orientert menighet som har høy bevissthet om kirken som institusjon, og som bærer en spiritualitet som fokuserer på oppgaver og kall. Vi vil anbefale at man tar en gjennomgang på hvilke motiver som skal fremheves i bønnene denne dagen. Bønnespråket på denne dagen bør åpne for et mangfold av livserfaringer – både når vi kommer med ønsket om å «tjene hverandre i kjærlighet», men også når vi trenger fellesskap, når vi kjenner oss som svikere, når vi trenger å ta imot den kjærligheten Jesus gir, osv. • På noen punkter bør kombinasjonen av billedbruk og eksempler vurderes nærmere: Kan man i fjerde bønn heller si: «Kom til oss når vi er ensomme og alene» framfor «Hold din hånd over osv». Og tilsvarende i femte bønn, kan det være bedre å si: «Hold din hånd over oss når vi utsettes for ...» i stedet for «Kom til dem osv.».

14. Spørsmål 7: Er høringsinstansen enig i at det gis anledning til korsmeditasjon som liturgisk ledd på langfredag?

Ja

15. Kommentarer

Merknader til utformingen Korsmeditasjon kan utgjøre et sterkt og positivt element i gudstjenesten langfredag. Det kan være pedagogiske utfordringer med innføringen i en menighet som ikke er vant med en slik form for tilbedelse. Vi anbefaler at veiledningen kort peker på behovet for informasjon eller pedagogisk tilrettelegging ved innføring av et ledd som dette.

16. Spørsmål 8: Slutter høringsinstansen seg til øvrige endringer i langfredagsgudstjenesten?

Ja

17. Kommentarer

• Vi anbefaler at veiledningen anviser hvordan klemtingen kan brukes for å fungere og skape rytme i gudstjenesten. • Til punkt 4 i liturgien bør det stå: «Kort preken eller tekstmeditasjon». • Veiledningen bør peke på muligheten for å knytte en forbindelse mellom korsprosjekjonen i gudstjenesten og korsvandring i by/bygd der dette er en tradisjon. På den måten kan man også fange opp motiver fra tema i litaniforbønn. • Med utgangspunkt i bønnene for Langfredag vil vi samtidig sette søkelyset på hvilken teologisk forståelse av påskefeiringen og av relasjonen mellom Gud og mennesker som kommer til uttrykk i det liturgiske språket i sin helhet. Vi merker oss blant annet at ordet «kjærlighet» ikke forekommer i liturgien for langfredag. Det dukker opp enkelte steder i liturgien for skjærtorsdag – i bønner om at vi må vise kjærlighet til hverandre, og i den valgbare delen som gjelder fotvaskingen. Vi mener at liturgier og bønner i større grad må gjenspeile en feiring av det påskemysteriet som handler om at Gud gir seg i kjærlighet. • I tråd med dette anbefaler vi at man vurderer dagens bønn i de to linjene som følger etter «Åpne vårt hjerte (eller «våre hjerter»?) for korsets gåte» hvor henvisningen til korset som «tegn på håp i en verden merket av lidelse og ondskap» kan virke noe innsnevrende. • Forbønnen s 14: Også her tolkes Jesu død både som forsonende, solidarisk og forbilledlig. Mangfoldet av perspektiver er positivt. Den midtre og lengste delen inneholder en veksling mellom narrative Kristus-utsagn og bønner. Vi mener vekslingen kan diskuteres språklig sett, og ikke minst innenfor rammen av en bønn. • Vi mener man også bør vurdere om kombinasjonen av litaniet og den påfølgende kollektbønnen fungerer godt nok som en helhet. Én mulighet er å beholde litaniet og utelate den påfølgende kollektbønnen. Eventuelt, kan man vurdere om en annen bønn enn litaniet brukes på langfredag. Den romersk katolske kirke bruker her «Den universelle forbønn» som inneholder mange interessante elementer selv om ikke alt herfra lar seg overføre til en luthersk kontekst. Når man går bort fra improperiene – kan en bønn eventuelt utformes med utgangspunkt i Salme 22.

18. Spørsmål 9: Er høringsinstansen enig i at menighetsrådet kan beslutte å bruke røkelse på påskenatt?

Ja

19. Spørsmål 10: Slutter høringsinstansen seg til muligheten for en mer omfattende inngangsdelen i liturgien for påskenatt?

Ja

20. Kommentarer

-

21. Spørsmål 11: Er høringsinstansen enig i tilfanget av tekstlesninger?

Ja

22. Kommentarer

-

23. Spørsmål 12: Slutter høringsinstansen seg til øvrige endringer i ordningen for påskenatt?

Ja

24. Kommentarer

I tråd med vår fremheving av leddet om avdekking av alteret skjærtorsdag, bør veiledningen i større grad fremheve muligheten for å pådekking av alteret som liturgisk element. Til punkt II 4 i messen anbefaler vi at veiledningen fremhever muligheten for at man, i tillegg til lystening og klokkinging/kiming, har muligheten til å skifte fra fiolett til hvitt, både stolaer og antependier.

25. Spørsmål 13: Slutter høringsinstansen seg til forslaget om bruk av alternativ liturgisk

farge på skjærtorsdag og langfredag?

Nei

26. Spørsmål 14: Slutter høringsinstansen seg til forslaget til alminnelige bestemmelser?

Nei

27. Kommentarer

Kommentar til spørsmål 13: Åpning for bruk av flere farger vil skape en forvirring og stå i motsetning til det vi oppfatter som overordnede pedagogiske mål i forslaget. Dersom det finnes gode grunner for å gjøre endringer, bør disse være obligatoriske. En eventuell endring av liturgisk farge bør behandles som egen sak. Kommentar til spørsmål 14: Vi slutter oss ikke til punkt 5, jf. vårt svar til spørsmål 13. Vi har også motforestillinger mot en instruerende språkform, særlig i pkt. 1. hvor det sies at «Alle menigheter skal legge en plan for organiseringen osv.». Erfaringer bl.a. fra gudstjenestereformen tilsier at man bør unngå pålegg om planer som skaper en opplevelse av at dette er noe som tres ned over menighetene. Målet for det liturgiske arbeidet bør være å utdype, styrke og vitalisere det liturgiske fellesskapet i menighetene. Et sentralt initiativ bør ikke fremmes slik at det skaper motsetning i forhold til innarbeidete lokale tradisjoner, eller nye løsninger som er utviklet under koronaperioden, etc. Det kan for eksempel gjelde praksiser medottesang, korsvandring og åpne kirker. Vi anbefaler derfor at de alminnelige bestemmelsene inneholder mer åpne formuleringer som også understreker muligheten for å tilpasse nye løsninger til eksisterende lokale initiativ og tradisjoner.

28. Spørsmål 15: Har høringsinstansen prøvd ut noen av de liturgiske ordningene?

Nei, har ikke prøvd noen

29. Spørsmål 15a: For dem som har prøvd ut en eller flere ordninger: Har det påvirket besvarelsen av høringen?

-

30. Spørsmål 16: Har høringsinstansen andre kommentarer til høringsforslaget? Kommentarer kan også sendes inn separat dersom det ikke er plass i merknadsfeltet. Sett kryss hvis du ikke har kommentarer.

Våre generelle merknader til forslaget kan sammenfattes i følgende punkter: • Vi verdsetter initiativet til en helhetlig liturgi for tredagershøytiden. Forslaget åpner for å tydeliggjøre den liturgiske helheten gjennom dagene, og det legger vekt på bruk av ulike sanseinntrykk og symboler som vil berike påskens gudstjenesteliv. Det er gledelig at man på denne måten fanger opp et liturgisk engasjement med røtter både i en nasjonal og internasjonal sammenheng. • Som vi var inne på til spørsmål 14, ser vi det som vesentlig at formuleringer av bestemmelser og nytt liturgisk materiale kan bidra til et positivt liturgisk engasjement i menighetene. Alminnelige bestemmelser og veiledning bør være eksplisitte på muligheten til å samordne nye planer med innarbeidete praksiser. • Forslagene bør være mer eksplisitte på verdien av å knytte forbindelseslinjer til den nasjonale kirkens og den lokale menighetens diakonale satsing. • Det vil være utfordringer med å gjennomføre planer for tredagershøytiden på steder hvor noen få ansatte skal betjene mange gudstjenestesteder. Vi anbefaler at de generelle rubrikkene i større grad tar høyde for at dette også er en del av kirkevirkeligheten. • Vi ser det som vesentlig at gudstjenestene utvikles med en sans for dramaturgien, rytmen og de visuelle elementene som disse dagene rommer. Til den innledende veiledningen om tredagershøytiden anbefaler vi at det tas inn formuleringer som understreker at liturgiene bør forberedes og gjennomføres med en bevissthet om dramaturgien og virkemidlene som ligger i bruk av symboler og sanseinntrykk, veksling mellom lys og mørke, bevegelse, liturgisk rytme (puls), stillhet og musikk, m.m. • Vi anbefaler at det arbeides mer med de språklige og poetiske uttrykkene i liturgiene slik vi har understreket på flere punkter. Dette handler blant annet om å få liturgiske ledd som i større grad «snakker med hverandre» og utgjør en formmessig helhet. Påskelovsangen fremstår et interessant og utpreget poetisk element. Den er språklig og innholdsmessig annerledes enn de øvrige og kan oppfattes som arkaisk. Samtidig er den viktig, både fordi den er vakker og fordi den tolker påskemysteriet i det store perspektivet. Finnes det impulser her til en vitalisering av språket i liturgiene som helhet? • Selv om det finnes en del eksempler på utvikling av liturgiske praksiser for tredagershøytiden, viser ikke saksframstillingen til noen empirisk forskning på erfaringer med slike. For å unngå at liturgier utvikles og oppfattes som forslag med manglende forankring i lokal praksis, hadde det vært ønskelig at prosjektet var forberedt gjennom mer empirisk forskning på hvordan slike liturgiske alternativer har fungert.

